

VAASAN YLIOPISTO

JOHTAMISEN YKSIKKÖ

Miika Remes

HARMAAN TALOUDEN KYSELYIDEN TULOKSET

Julkisjohtamisen
Pro gradu -tutkielman kyselyosa

VAASA 2019

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ	2
KYSELYIDEN ESITTELY	3
Tavoitteet	3
Toteutus ja rakenne	3
Tulosten julkaisu	4
KYSELYIDEN PERUSTIEDOT	5
Toimialataulukko	5
Pääasialliset toiminta-alueet	6
Yrityskyselyyn vastanneiden yritysten koko (henkilöstön määrä)	6
1. ILMIÖT JA LAAJUUS	7
2. TORJUNTA	14
2. SÄÄNTELY	19
3. OIKEIN TOIMIMINEN	24
4. KORRUPTIO	34
JOHTOPÄÄTÖKSET	37
1. Harmaan talouden kehityssuunta	37
2. Keskeiset uhat	38
3. Harmaan talouden torjunta ja sitä koskeva sääntely	40
4. Toimialakohtaiset ongelmat ja tulevaisuuden kehitysideat	41
LÄHDELUETTELO	43

VAASAN YLIOPISTO**Johtamisen yksikkö**

Tekijä:	Miika Remes
Pro gradu -tutkielma:	Harmaan talouden torjunta modernin sääntelyn näkökulmasta
Tutkinto:	Hallintotieteiden maisteri
Oppiaine:	Julkisjohtaminen
Työn ohjaaja:	Esa Hyyryläinen
Valmistumisvuosi:	2019

Sivumäärä: 43

TIIVISTELMÄ:

Tämän kyselytutkimuksen tarkoituksena on selvittää harmaan talouden ilmiöissä, laajuudessa ja kehityssuunnassa tapahtuneita muutoksia sekä kartoittaa yritysten kannalta toimivia torjunnan keinoja. Tehokas torjunta ja oikeiden menettelytapojen valinta edellyttävät riittävän tarkkaa tietoa harmaan talouden kehityssuunnasta ja ilmiöistä. Selvitys on ajankohtainen, koska harmaan talouden kokonaiskuvan muodostamiseksi ilmiöistä ja niiden kehityssuunnasta tarvitaan myös yritysten ja toimitsijoiden tietoa. Tutkimus toteutettiin kahtena kvantitatiivisena eli määrällisenä internetkyselynä, ja kohdennettiin eri yrittäjäjärjestöjen jäsenyrityksille sekä eri työntekijäjärjestöjä edustaville toimitsijoille. Tarkoituksena oli saada vertailtavuutta sekä toisiinsa että aikaisempiin kyselyihin nähden, jotta harmaan talouden kehityssuunnasta voidaan tehdä johtopäätöksiä. Tärkeimpänä vertailukohtana toimi Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu Suomen kansainvälistyvä harmaa talous vuodelta 2010.

Tulosten perusteella harmaan talouden ilmiöissä ja kehityssuunnassa voidaan nähdä muutosta positiivisempaan suuntaan, mutta ongelmia esiintyy edelleen toimialakohtaisesti. Yritystoiminnan yhteydessä esiintyvä harmaa talous on yritysten yleisesti tunnistama ja havaitsema ongelma. Erityisesti kuljetusalalla harmaan talouden ongelmat ja vaikutukset ovat muihin toimialoihin verraten nousseet konkreettisimmin yritysten näkökulmasta esille, kun taas rakennusalalla muutosta on tapahtunut vastausten perusteella positiivisempaan suuntaan, mikä voi olla tulosta toteutetuista sääntelyllisistä uudistuksista. Torjunnan kannalta on positiivista, että yritykset haluavat toimia oikein ja ottaa vastuuta, mutta harmaan talouden kansainvälistyminen ja sen lieveilmiöt haittaavat merkittävästi oikein toimimista. Yritysten näkökulmasta harmaan talouden torjunta edellyttää parempia työkaluja, kannustimia, tietoa ja kokonaisuudessaan toimivampaa sääntelyä. Tuloksia voidaan hyödyntää harmaan talouden kokonaiskuvan päivittämisessä.

AVAINSANAT: Harmaa talous, talousrikollisuus, sääntelyteoria

KYSELYIDEN ESITTELY

Tavoitteet

Kyselyiden tarkoituksena oli selvittää harmaan talouden ilmiöissä, laajuudessa ja kehityssuunnassa tapahtuneita muutoksia sekä kartoittaa yritysten kannalta toimivia torjunnan keinoja. Kyselyt tehtiin Verohallinnon harmaan talouden selvitysyksikön toimeksiannosta yhdessä Vaasan yliopiston kanssa, ja ne ovat osa pro gradu -tutkielmaa.

Toteutus ja rakenne

Tutkimus toteutettiin kahtena kvantitatiivisena eli määrällisenä kyselytutkimuksena ja tutkimusmenetelmänä käytettiin internetkyselyä. Kyselyt toteutettiin käyttäen Vaasan yliopiston e-lomaketta. Molempien kyselyiden rakenne ja otsikointi noudatti viranomaisten yhteisen Harmaa talous & talousrikollisuus -sivuston yleisjaottelua, mutta sääntely- ja korruptio-osiot otettiin täydentävinä elementteinä mukaan. Kyselyissä kysymykset oli jaoteltu neljän pääkategorian alle: 1) ilmiöt ja laajuus, 2) torjunta ja sääntely, 3) oikein toimiminen, ja 4) korruptio.

Ensimmäinen, yrityksille suunnattu kysely toteutettiin ajanjaksolla 1.11.2018–18.11.2018 ja kohdistettiin seuraavien yrittäjäjärjestöjen jäsenyrityksille: Rakennusteollisuus RT ry, Autoliikenteen Työnantajaliitto ALT ry, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry ja Suomen Yrittäjät ry. Yrityskysely lähetettiin eri yrittäjäjärjestöjen toimesta noin 6100 yritykselle. Autoliikenteen Työnantajaliitto ALT ry toimitti kyselyn 681 jäsenyritykselle, Suomen Yrittäjät ry noin 5000 jäsenyritykselle, ja Rakennusteollisuus ry noin 500 jäsenyritykselle. Matkailu- ja ravintolapalvelut MaRa ry:n osalta ei ole tietoa. Yrityskyselyyn tuli vastauksia yhteensä 338 kpl. Vastausprosentti oli noin 5 %.

Toinen, työntekijäjärjestöjen toimitsijoille suunnattu kysely toteutettiin ajanjaksolla 3.12.2018–16.12.2018 ja kohdistettiin seuraavien työntekijäjärjestöjen toimitsijoille: Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry, Palvelualojen ammattiliitto PAM ry ja Rakennusliitto ry. Toimitsijakysely lähetettiin eri työntekijäjärjestöjen toimesta 141 toimitsijalle. Rakennusliitto ry toimitti kyselyn 50 toimitsijalle, Palvelualojen ammattiliitto PAM ry 52 toimitsijalle, ja Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry 39 toimitsijalle. Kyselyyn tuli vastauksia yhteensä 48 kpl. Vastausprosentti oli noin 34 %.

Kahden erillisen kyselyn ideana oli tuoda syvyyttä ja osittaista vertailtavuutta tuloksiin, joten toimitsijakyselyyn valittiin yrittäjäjärjestöjen suorat ns. vastinparit. Toimitsijakyselyn tarkoituksena oli täydentää yrityskyselyn tuloksia, ei tuoda täyttä vertailtavuutta yrityskyselyyn. Toimitsijakyselyn kysymykset olivat pitkälti samoja kuin yrityskyselyn, mutta muutamia kysymyksiä rajattiin tarkoituksenmukaisuussyistä pois. Molempien kyselyiden tulokset ovat yhteenvedossa mukana. Kyselyissä oli mukana myös avoimia kysymyksiä, yrityskyselyssä kaksi ja toimitsijakyselyssä yksi. Avoimet kysymykset on rajattu niiden vähäisen vastaajamäärän vuoksi tästä yhteenvedosta pois. Toimitsijakyselyn vähäisen vastaajamäärän ja eri toimialoja edustavien toimitsijoiden vastausten puutteen vuoksi joidenkin toimialojen vastaukset edustavat vain yksittäisen tai muutaman toimitsijan näkemyksiä, eikä niistä voida sen takia tehdä yleistäviä tai pitkälle meneviä johtopäätöksiä.

Tulosten julkaisu

Kyselyiden tulokset julkistetaan helmikuussa 2019 harmaan talouden torjuntaa tekevien viranomaisten yhteisellä Harmaa talous & talousrikollisuus -sivustolla, ja niitä hyödynnetään harmaan talouden kokonaiskuvan päivittämisessä.

KYSELYIDEN PERUSTIEDOT

Toimialataulukko

Toimiala	Yrityskysely		Toimitsijakysely	
	kpl	%	kpl	%
Kuljetus ja varastointi	88	26,0 %	15	31,3 %
Rakentaminen	73	21,6 %	18	37,5 %
Muu palvelutoiminta	36	10,7 %	6	12,5 %
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	26	7,7 %	6	12,5 %
Teollisuus	25	7,4 %		
Tukku- ja vähittäiskauppa, moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien korjaus	24	7,1 %	1	2,1 %
Terveys ja sosiaalipalvelut	14	4,1 %		
Kiinteistöalan toiminta	10	3,0 %	1	2,1 %
Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	8	2,4 %		
Ammatillinen, tieteellinen ja teknillinen toiminta	6	1,8 %	1	2,1 %
Maatalous, metsästys ja kalastus	5	1,5 %		
Taiteet, viihde ja virkistys	5	1,5 %		
Koulutus	5	1,5 %		
Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jätehuolto ja muu ympäristön puhtaanapito	4	1,2 %		
Informaatio ja viestintä	3	0,9 %		
Toimiala tuntematon	3	0,9 %		
Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoiminta	2	0,6 %		
Kaivostoiminta ja louhinta	1	0,3 %		
Yhteensä	338	100 %	48	100 %

Pääasialliset toiminta-alueet

Pääasiallinen toiminta-alue	Yrityskysely		Toimitsijakysely	
	kpl	%	kpl	%
Uusimaa	95	28,1 %	18	37,5 %
Varsinais-Suomi	36	10,7 %	3	6,3 %
Pirkanmaa	30	8,9 %	2	4,2 %
Lappi	20	5,9 %	1	2,1 %
Pohjois-Pohjanmaa	19	5,6 %	5	10,4 %
Satakunta	17	5,0 %	2	4,2 %
Kanta-Häme	17	5,0 %		
Pohjois-Savo	15	4,4 %		
Keski-Suomi	14	4,1 %	2	4,2 %
Etelä-Pohjanmaa	12	3,6 %		
Kymenlaakso	11	3,3 %	3	6,3 %
Pohjois-Karjala	10	3,0 %	5	10,4 %
Etelä-Savo	10	3,0 %		
Päijät-Häme	8	2,4 %	2	4,2 %
Keski-Pohjanmaa	8	2,4 %		
Etelä-Karjala	8	2,4 %		
Pohjanmaa	4	1,2 %	4	8,3 %
Kainuu	3	0,9 %		
Ahvenanmaa - Åland	1	0,3 %	1	2,1 %
Yhteensä	338	100 %	48	100 %

Yrityskyselyyn vastanneiden yritysten koko (henkilöstön määrä)

Yrityskysely		
	%	kpl
1000–	1,2 %	4
500–999	0,9 %	3
250–499	3,3 %	11
100–249	2,1 %	7
50–99	4,4 %	15
20–49	9,8 %	33
10–19	18,3 %	62
5–9	20,4 %	69
0–4	39,6 %	134
Yhteensä	100 %	338

1. ILMIÖT JA LAAJUUS

Seuraavissa kysymyksissä (1.–1.6.) pyydämme teitä pohtimaan kokemiaanne tai tietoonne tulleita harmaan talouden tekoja ja niiden yleisyyttä yritystoiminnassa.

1. Oletko yritystoiminnassa törmännyt seuraaviin harmaan talouden ilmiöihin viimeisen kolmen vuoden aikana? (yrityskysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Myynti ilman kuittia tai että myyjä ei tarjoa kuittia	28,4 %	53,8 %	13,7 %	27,2 %
Pimeä palkanmaksu	33,0 %	26,9 %	21,9 %	11,9 %
Pimeän työn tarjoaminen	14,8 %	38,5 %	15,1 %	17,2 %
Työnantajamaksujen laiminlyönti	30,7 %	19,2 %	17,8 %	11,9 %
Konkurssikeinottelu	25,0 %	23,1 %	19,2 %	11,3 %
Pimeän työvoiman käyttö	21,6 %	23,1 %	16,4 %	12,6 %
Lyhyen elinkaaren yritysten käyttö verojen välttämiseksi	15,9 %	7,7 %	16,4 %	13,2 %
Myynti ohi kirjanpidon	12,5 %	19,2 %	9,6 %	11,9 %
Bulvaanien ja välikäsien käyttäminen	12,5 %	7,7 %	17,8 %	11,9 %
Korruptio	10,2 %	11,5 %	16,4 %	9,9 %
Myynti kuitilla eri hintaan	4,5 %	11,5 %	6,8 %	5,3 %
Muu	6,8 %	3,8 %	8,2 %	6,6 %
Kuittikauppa (tekaistut kuitit)	0,0 %	7,7 %	1,4 %	7,9 %
Piraattituotteiden ostoa ja myynti	1,1 %	3,8 %	0,0 %	3,3 %
Rahanpesu	1,1 %	0,0 %	0,0 %	2,0 %

Yleisimpiä yritysten havaitsema harmaan talouden ilmiöitä viimeisen kolmen vuoden aikana ovat olleet myynti ilman kuittia tai että myyjä ei tarjoa kuittia, pimeä palkanmaksu, pimeän työn tarjoaminen ja työnantajamaksujen laiminlyönnit.

Oletko toiminnassa törmännyt seuraaviin harmaan talouden ilmiöihin viimeisen kolmen vuoden aikana? (toimitsijakysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Alipalkkaus	100,0 %	100,0 %	100,0 %	88,9 %
Työehtojen rikkominen	93,3 %	100,0 %	100,0 %	88,9 %
Työnantajamaksujen laiminlyönti	73,3 %	100,0 %	88,9 %	44,4 %
Pimeä palkanmaksu	80,0 %	66,7 %	61,1 %	66,7 %
Pimeän työn tarjoaminen	46,7 %	83,3 %	44,4 %	66,7 %
Pimeän työvoiman käyttö	60,0 %	50,0 %	44,4 %	55,6 %
Bulvaanien ja välikäsien käyttäminen	80,0 %	66,7 %	38,9 %	22,2 %
Konkurssikeinottelu	60,0 %	50,0 %	38,9 %	11,1 %
Lyhyen elinkaaren yritysten käyttö verojen välttämiseksi	46,7 %	33,3 %	50,0 %	11,1 %
Myynti ilman kuittia tai että myyjä ei tarjoa kuittia	6,7 %	16,7 %	16,7 %	22,2 %
Myynti ohi kirjanpidon	6,7 %	16,7 %	11,1 %	22,2 %
Muu	13,3 %	16,7 %	0,0 %	22,2 %
Korruptio	6,7 %	0,0 %	11,1 %	0,0 %
Kuittikauppa (tekaistut kuitit)	0,0 %	0,0 %	5,6 %	11,1 %
Piraattituotteiden osto ja myynti	0,0 %	0,0 %	11,1 %	0,0 %
Myynti kuitilla eri hintaan	0,0 %	0,0 %	5,6 %	0,0 %
Rahanpesu	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %

Toimitsijat ovat yritysten havainnoista poiketen törmänneet eniten alipalkkaukseen, työehtojen rikkomiseen ja työnantajamaksujen laiminlyönteihin. On tärkeää huomioida, että harmaan talouden ilmiöiden havaitsemisen osalta toimitsijoiden perustehtävä korostuu, koska heidän työnsä on osaltaan selvitellä muun muassa palkanmaksuun liittyviä ongelmatilanteita.

1.1. Arvioi kuinka usein olet törmännyt harmaaseen talouteen viimeisen kolmen vuoden aikana (yrityskysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
7 krt tai useammin	22,7 %	11,5 %	8,2 %	15,2 %
5-6 kertaa	8,0 %	11,5 %	6,8 %	7,3 %
3-4 kertaa	12,5 %	34,6 %	16,4 %	13,9 %
1-2 kertaa	29,5 %	30,8 %	34,2 %	25,2 %
En kertaakaan	27,3 %	11,5 %	34,2 %	38,4 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

Enemmistö yritysvastaajista on kohdannut ja havainnut harmaata taloutta viimeisen kolmen vuoden aikana. Vastausten perusteella majoitus- ja ravitsemusalan sekä kuljetusalan yritykset ovat havainneet harmaata taloutta viimeisen kolmen vuoden aikana suhteessa enemmän kuin rakennusalan yritykset.

Arvioi kuinka usein olet toimitsijana törmännyt harmaaseen talouteen viimeisen kolmen vuoden aikana (toimitsijakysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
7 krt tai useammin	93,3 %	83,3 %	66,7 %	66,7 %
5-6 kertaa	6,7 %	16,7 %	11,1 %	11,1 %
3-4 kertaa	0,0 %	0,0 %	22,2 %	0,0 %
1-2 kertaa	0,0 %	0,0 %	0,0 %	22,2 %
En kertaakaan	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

1.2. Kuinka yleistä arvioit harmaan talouden olevan toimialallasi? (yrityskysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Hyvin yleistä	15,9 %	11,5 %	4,1 %	6,0 %
Melko yleistä	26,1 %	50,0 %	34,2 %	21,2 %
Melko harvinaista	46,6 %	30,8 %	47,9 %	37,7 %
Hyvin harvinaista	11,4 %	7,7 %	13,7 %	35,1 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

Vastaajien enemmistön mukaan harmaan talouden arvioidaan olevan melko tai hyvin harvinaista. Tulos ei ole yksiselitteinen, sillä arviot eroavat toimialakohtaisesti. Yli 60 % majoitus- ja ravitsemusalan yrityksistä, 38 % rakennusalan yrityksistä sekä 32 % kuljetusalan yrityksistä katsoi harmaan talouden olevan melko tai hyvin yleistä.

Kuinka yleistä arvioit harmaan talouden olevan edustamasi toimialan yrityksissä? (toimitsijakysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Hyvin yleistä	26,7 %	16,7 %	22,2 %	22,2 %
Melko yleistä	66,7 %	66,7 %	44,4 %	22,2 %
Melko harvinaista	6,7 %	16,7 %	33,3 %	44,4 %
Hyvin harvinaista	0,0 %	0,0 %	0,0 %	11,1 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

1.3. Onko harmaa talous toimialallasi mielestäsi kasvanut vai vähentynyt viimeisen kolmen vuoden aikana? (yrityskysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Kasvanut selvästi	11,4 %	3,8 %	0,0 %	2,6 %
Kasvanut jonkin verran	22,7 %	3,8 %	5,5 %	7,9 %
Pysynyt ennallaan	47,7 %	53,8 %	39,7 %	55,6 %
Vähentynyt jonkin verran	10,2 %	30,8 %	34,2 %	17,2 %
Vähentynyt selvästi	8,0 %	7,7 %	20,5 %	16,6 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

Yritysvastausten enemmistön mukaan harmaa talous on pysynyt ennallaan viimeisen kolmen vuoden aikana, mutta toimialakohtaisia eroja on jonkin verran. Rakentamisessa 54 % katsoo harmaan talouden vähentyneen ja kuljetusosalalla 34 % lisääntyneen viimeisen kolmen vuoden aikana.

Onko harmaa talous kasvanut vai vähentynyt viimeisen kolmen vuoden aikana? (toimitsijakysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Kasvanut selvästi	26,7 %	16,7 %	5,6 %	11,1 %
Kasvanut jonkin verran	53,3 %	33,3 %	38,9 %	33,3 %
Pysynyt ennallaan	20,0 %	50,0 %	27,8 %	55,6 %
Vähentynyt jonkin verran	0,0 %	0,0 %	22,2 %	0,0 %
Vähentynyt selvästi	0,0 %	0,0 %	5,6 %	0,0 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

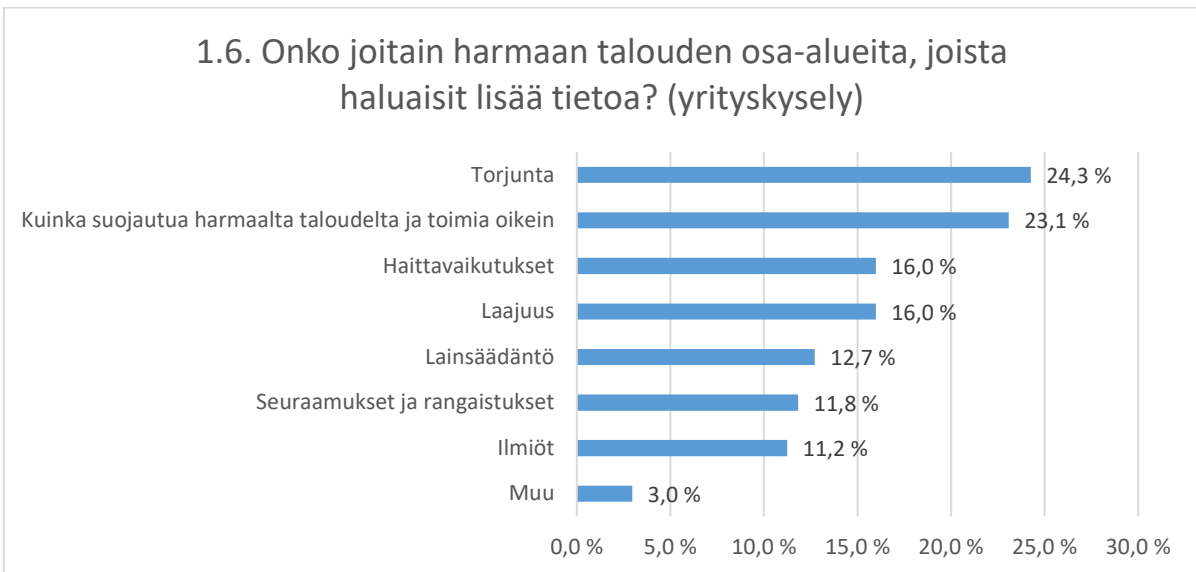
1.4. Arvioi kuinka paljon kansainvälistyminen on lisännyt harmaata taloutta viimeisen kolmen vuoden aikana (yrityskysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Hyvin paljon	11,4 %	7,7 %	6,8 %	7,3 %
Melko paljon	42,0 %	23,1 %	35,6 %	24,5 %
Melko vähän	34,1 %	46,2 %	41,1 %	36,4 %
Hyvin vähän	12,5 %	23,1 %	16,4 %	31,8 %
Yhteensä	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Yritysvastaajien enemmistön mukaan kansainvälistyminen on lisännyt harmaata taloutta melko tai hyvin vähän viimeisen kolmen vuoden aikana. Tulos ei ole yksiselitteinen, sillä arviot eroavat toimialakohtaisesti. 53 % kuljetusalan yrityksistä, 42 % rakennusalan yrityksistä ja 30 % majoitus- ja ravitsemusalan yrityksistä katsoi kansainvälistymisen lisänneen harmaata taloutta melko tai hyvin paljon.

Arvioi kuinka paljon kansainvälistyminen on lisännyt harmaata taloutta viimeisen kolmen vuoden aikana (toimitsijakysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Hyvin paljon	20,0 %	0,0 %	44,4 %	33,3 %
Melko paljon	66,7 %	66,7 %	44,4 %	44,4 %
Melko vähän	13,3 %	33,3 %	11,1 %	22,2 %
Hyvin vähän	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

1.5. Onko yrityksellenne tarjottu palveluita tai tavaroita ns. pimeästi (yrityskysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Useammin kuin kerran vuodessa	8,0 %	11,5 %	2,7 %	5,3 %
Noin kerran vuodessa	3,4 %	11,5 %	8,2 %	4,0 %
Joitakin kertoja	45,5 %	46,2 %	31,5 %	31,8 %
Ei koskaan	43,2 %	30,8 %	57,5 %	58,9 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

Yritykset ovat kohdanneet palveluiden tai tavaroiden ns. pimeää tarjoamista yritystoiminnan yhteydessä. Enemmistölle vastaajista on tarjottu palveluita tai tavaroita pimeästi vähintään joitakin kertoja. Harmaan talouden riskitoimialoista majoitus- ja ravitsemusosalalla sekä kuljetusosalalla ilmiötä on kohdattu suhteessa useammin kuin rakennusosalalla.

Vastausten perusteella yritykset haluavat eniten lisää tietoa harmaan talouden torjunnasta ja siitä, kuinka suojautua harmaalta taloudelta ja toimia oikein.

2. TORJUNTA

Seuraavissa kysymyksissä (2.–2.4.) kysymme kokemuksianne ja ajatuksianne harmaan talouden torjunnasta. Mikä harmaan talouden torjunnassa mielestänne toimii ja miten sitä voisi kehittää.

2. Valitse seuraavista ne keinot, jotka koet toimiviksi harmaan talouden torjunnassa (yrityskysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Verotukselliset kannustimet	30,7 %	38,5 %	49,3 %	49,7 %
Oikein toimimiseen kannustaminen	26,1 %	46,2 %	28,8 %	42,4 %
Valvonta ja tarkastukset	51,1 %	34,6 %	30,1 %	19,9 %
Aktiivinen yhteistyö viranomaisten ja yritysten välillä	35,2 %	34,6 %	26,0 %	28,5 %
Tiedottaminen ja ohjeistus	21,6 %	26,9 %	19,2 %	28,5 %
Yritystoimintaan liittyvien julkisia velvoitteita koskevien tietojen läpinäkyvyyden ja niiden saatavuuden parantaminen (esim. YTJ-järjestelmä)	26,1 %	11,5 %	34,2 %	22,5 %
Käteisen rahan käytön minimoiminen	14,8 %	26,9 %	24,7 %	24,5 %
Rangaistukset	28,4 %	23,1 %	15,1 %	13,9 %
Lainsäädäntö	12,5 %	11,5 %	6,8 %	11,3 %
Viranomaisresurssien lisääminen	13,6 %	7,7 %	12,3 %	6,0 %
Yritysten toiminnan avoimuuden lisääminen (esim. järjestöjen jäsenrekisterin avulla).	5,7 %	11,5 %	11,0 %	4,0 %
Yrityksiin kohdistuvien velvoitteiden (ts. ilmoitusmenettelyiden) lisääminen	5,7 %	0,0 %	4,1 %	2,0 %
Muu	1,1 %	0,0 %	2,7 %	7,3 %

Yritysten näkökulmasta toimivimmiksi koetut harmaan talouden torjunnan keinot ovat verotukselliset kannustimet, tarkastukset ja oikein toimimiseen kannustaminen. Myös aktiivinen yhteistyö viranomaisten ja yritysten välillä koetaan toimivaksi.

Valitse seuraavista ne keinot, jotka koet toimiviksi harmaan talouden torjunnassa (toimitsijakysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Valvonta ja tarkastukset	73,3 %	100,0 %	83,3 %	88,9 %
Viranomaisresurssien lisääminen	86,7 %	100,0 %	83,3 %	66,7 %
Yritystoimintaan liittyvien julkisia velvoitteita koskevien tietojen läpinäkyvyyden ja niiden saatavuuden parantaminen (esim. YTJ-järjestelmä)	66,7 %	66,7 %	66,7 %	88,9 %
Aktiivinen yhteistyö viranomaisten ja yritysten välillä	60,0 %	83,3 %	77,8 %	66,7 %
Rangaistukset	86,7 %	50,0 %	72,2 %	44,4 %
Lainsäädäntö	40,0 %	50,0 %	44,4 %	77,8 %
Yritysten toiminnan avoimuuden lisääminen (esim. järjestöjen jäsenrekisterin avulla)	46,7 %	33,3 %	38,9 %	66,7 %
Yrityksiin kohdistuvien velvoitteiden (ts. ilmoitusmenettelyiden) lisääminen	60,0 %	16,7 %	27,8 %	55,6 %
Tiedottaminen ja ohjeistus	33,3 %	33,3 %	22,2 %	44,4 %
Käteisen rahan käytön minimoiminen	20,0 %	33,3 %	33,3 %	22,2 %
Muu	13,3 %	33,3 %	0,0 %	11,1 %
Oikein toimimiseen kannustaminen	26,7 %	0,0 %	11,1 %	11,1 %
Verotukselliset kannustimet	20,0 %	0,0 %	5,6 %	11,1 %

Toimitsijoiden näkökulmasta toimivimmiksi koetut harmaan talouden torjunnan keinot ovat valvonta ja tarkastukset sekä viranomaisresurssien lisääminen. Myös aktiivinen yhteistyö viranomaisten ja yritysten välillä koetaan toimivaksi.

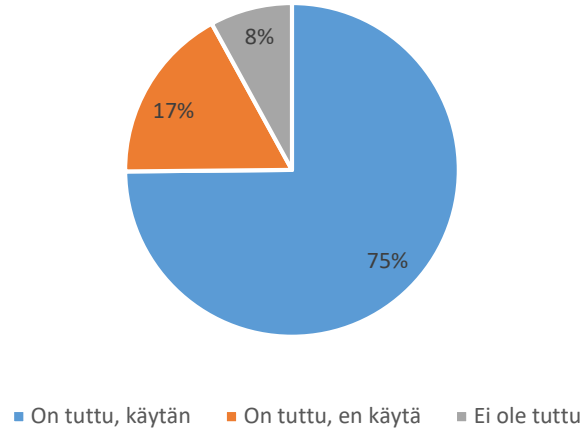
2.1. Minkälaiset mahdollisuudet yrityksellä on tunnistaa ja löytää luotettavia kumppaneita? (yrityskysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Erittäin hyvät	19,3 %	57,7 %	45,2 %	42,4 %
Melko hyvät	73,9 %	42,3 %	53,4 %	47,0 %
Melko huonot	6,8 %	0,0 %	1,4 %	7,9 %
Erittäin huonot	0,0 %	0,0 %	0,0 %	2,6 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

Yritysvastaajien mukaan yrityksillä on hyvät mahdollisuudet tunnistaa ja löytää luotettavia kumppaneita.

Arvioi minkälaiset mahdollisuudet toimitsijoilla on tunnistaa ja löytää harmaata taloutta työmailla tai yrityksissä (toimitsijakysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Erittäin hyvät	0,0 %	0,0 %	11,1 %	11,1 %
Melko hyvät	73,3 %	50,0 %	55,6 %	44,4 %
Melko huonot	26,7 %	33,3 %	33,3 %	44,4 %
Erittäin huonot	0,0 %	16,7 %	0,0 %	0,0 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

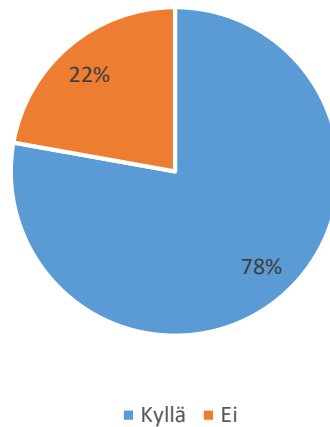
Toimitsijavastausten enemmistön mukaan toimitsijoilla on melko hyvät mahdollisuudet tunnistaa ja löytää harmaata taloutta työmailla tai yrityksissä.

2.2. Onko Verohallinnon ja Patentti- ja rekisterihallituksen
yritys- ja yhteistötietojärjestelmä (YTJ) teille tuttu,
käytättekö sitä? (yrityskysely)

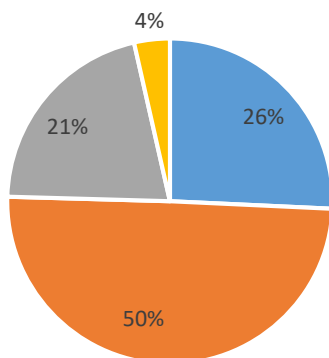
YTJ-järjestelmä on entuudestaan tuttu yli 90 prosentille yritys vastaajista.

2.3. Pitäisikö olla parempia palveluita yhteistyökumppanien
luotettavuuden tunnistamiseen ja arvioimiseen
(yrityskysely)

Yritysvastaajista 78 %:n mukaan pitäisi olla olemassa parempia palveluita yhteistyökumppanien luotettavuuden tunnistamiseen ja arvioimiseen.

2.4. Voisiko yritysten velvoitteidenhoitoa koskevien tietojen julkisuus ja saatavuus edistää harmaan talouden torjuntaa (yrityskysely)

■ Hyvin merkittävästi ■ Jonkin verran ■ Ei kovin paljon ■ Ei ollenkaan

Yritysten mukaan velvoitteidenhoitoa koskevien tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys voivat edistää harmaan talouden torjuntaa. Vain 4 % yritys vastaajista katsoi, että velvoitteidenhoitoa koskevien tietojen julkisuus ja saatavuus eivät edistäisi harmaan talouden torjuntaa ollenkaan.

2. SÄÄNTELY

Harmaata taloutta ja talousrikollisuutta pyritään torjumaan esimerkiksi lainsäädäntöä kehittämällä ja muuttamalla. Pyydämme teitä seuraavissa kysymyksissä (2.5.–2.10.) pohtimaan yritystoiminnan sääntelyä ja sen vaikutuksia harmaaseen talouteen.

2.5. Mitkä sääntely- ja ohjauskeinot toimivat harmaan talouden torjunnassa yritystoiminnan näkökulmasta (yrityskysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Kannustinsääntely	59,1 %	61,5 %	56,2 %	62,3 %
Informaatio-ohjaus	26,1 %	34,6 %	31,5 %	41,1 %
Yhteissääntely	43,2 %	34,6 %	26,0 %	25,8 %
Itsesääntely	25,0 %	30,8 %	28,8 %	33,8 %
Innovatiivinen sääntely	28,4 %	19,2 %	24,7 %	32,5 %
Lainsäädännöllinen sääntely	33,0 %	19,2 %	26,0 %	13,9 %
Kansainväliset tasovaatimukset, standardit	15,9 %	19,2 %	12,3 %	17,9 %
Sääntelemättä jättäminen	0,0 %	7,7 %	4,1 %	8,6 %
Muu	1,1 %	3,8 %	1,4 %	4,0 %

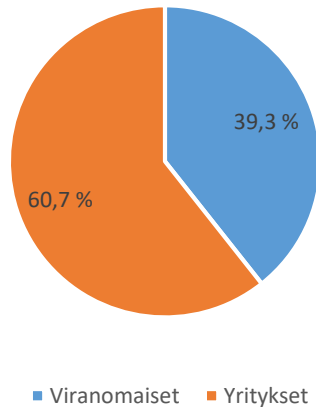
Tietoa sääntelystä

- **Kannustinsääntely** (taloudellisia kannustimia hyödyntävä)
- **Informaatio-ohjaus** (yritysten ohjaus haluttuun suuntaan tarjoamalla tietoa esim. harmaasta taloudesta)
- **Yhteissääntely** (perusidea sama kuin itsesääntelyssä, mutta toteutusvastuu yrityksillä ja valvontavastuu viranomaisilla)
- **Itsesääntely** (yritysten oman vastuun ja valvonnan lisääminen lainsäädännön sijaan ilman viranomaisia)
- **Innovatiivinen sääntely** (lainsäädäntöä ja muita ohjauskeinoja yhdistelevä)
- **Lainsäädännöllinen sääntely** (vaatimukset, kiellot, seuraamukset ym.)
- **Kansainväliset tasovaatimukset, standardit**
- **Sääntelemättä jättäminen**

Yritysten mukaan sääntely on tarpeellista harmaan talouden torjunnan kannalta. Yritysten näkökulmasta toimivimmat sääntely- ja ohjauskeinot ovat kannustinsääntely, informaatio-ohjaus ja yhteissääntely.

Minkälainen sääntely ja ohjaus toimii harmaan talouden torjunnassa edustamasi toimialan näkökulmasta (toimitsijakysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Yhteissääntely	80,0 %	66,7 %	88,9 %	55,6 %
Lainsäädännöllinen sääntely	73,3 %	66,7 %	83,3 %	44,4 %
Innovatiivinen sääntely	53,3 %	66,7 %	55,6 %	77,8 %
Informaatio-ohjaus	26,7 %	50,0 %	16,7 %	22,2 %
Kansainväliset tasovaatimukset, standardit	33,3 %	16,7 %	22,2 %	22,2 %
Kannustinsääntely	13,3 %	16,7 %	11,1 %	33,3 %
Itsesääntely	6,7 %	0,0 %	22,2 %	22,2 %
Muu	6,7 %	33,3 %	0,0 %	11,1 %
Sääntelemättä jättäminen	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %

2.6. Keille kuuluu suurempi vastuu harmaan talouden torjunnassa (yrityskysely)

Yritykset ovat halukkaita kantamaan vastuuta harmaan talouden torjunnasta. Yritysvastausten enemmistön mukaan suurempi vastuu torjunnasta kuuluu viranomaisten sijaan yrityksille.

2.7. Arvioi kuinka paljon harmaan talouden torjunnassa tulisi lainsäädännön lisäksi käyttää myös muita sääntely- ja ohjauskeinoja (yrityskysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Hyvin paljon	17,0 %	15,4 %	8,2 %	14,6 %
Jonkin verran	70,5 %	57,7 %	74,0 %	66,2 %
Ei kovin paljon	12,5 %	23,1 %	16,4 %	15,2 %
Ei ollenkaan	0,0 %	3,8 %	1,4 %	4,0 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

Yritykset suhtautuvat vaihtoehtoisin sääntely- ja ohjauskeinoihin lainsäädäntöä tukevassa mielessä myönteisesti. Yritysvastausten enemmistön mukaan harmaan talouden torjunnassa tulisi lainsäädännön lisäksi käyttää muita sääntely- ja ohjauskeinoja jonkin verran.

Arvioi kuinka paljon harmaan talouden torjunnassa tulisi lainsäädännön lisäksi käyttää myös muita sääntely- ja ohjauskeinoja (toimitsijakysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Hyvin paljon	46,7 %	33,3 %	33,3 %	33,3 %
Jonkin verran	53,3 %	66,7 %	61,1 %	66,7 %
Ei kovin paljon	0,0 %	0,0 %	5,6 %	0,0 %
Ei ollenkaan	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

Myös toimitsijat suhtautuvat pääsääntöisesti yritysten tavoin vaihtoehtoisin sääntely- ja ohjauskeinoihin myönteisesti. Toimitsijavastausten enemmistön mukaan harmaan talouden torjunnassa tulisi käyttää muita sääntely- ja ohjauskeinoja jonkin verran.

2.8. Koetko, että lainsäädäntöä tulisi korvata entistä enemmän muilla täydentävillä ns. pehmeillä ohjauskeinoilla, kuten esim. itsesääntelyllä tai informaatio-ohjauksella?				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Hyvin paljon	8,0 %	15,4 %	12,3 %	13,9 %
Jonkin verran	56,8 %	53,8 %	53,4 %	62,3 %
Ei kovin paljon	30,7 %	30,8 %	24,7 %	20,5 %
Ei ollenkaan	4,5 %	0,0 %	9,6 %	3,3 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

Yritykset suhtautuvat lainsäädännön korvaamiseen muilla ohjauskeinoilla pääsääntöisesti myönteisesti. Yritysvastausten enemmistön mukaan lainsäädäntöä tulisi korvata muilla täydentävillä ohjauskeinoilla jonkin verran.

Koetko, että lainsäädäntöä tulisi korvata entistä enemmän muilla täydentävillä ns. pehmeillä ohjauskeinoilla, kuten esim. itsesääntelyllä tai informaatio-ohjauksella?				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Hyvin paljon	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Jonkin verran	6,7 %	16,7 %	16,7 %	33,3 %
Ei kovin paljon	46,7 %	33,3 %	55,6 %	11,1 %
Ei ollenkaan	46,7 %	50,0 %	27,8 %	55,6 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

Toimitsijat suhtautuvat yrityksiä varovaisemmin lainsäädännön korvaamiseen muilla ohjauskeinoilla. Toimitsijavastausten enemmistön mukaan lainsäädäntöä ei tulisi korvata vaihtoehtoisilla ohjauskeinoilla ollenkaan tai ei ainakaan kovin paljon.

2.9. Arvioi yritystoiminnan näkökulmasta sääntelyn tämänhetkistä toimivuutta harmaan talouden torjunnassa (yrityskysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Riittävän toimivaa	1,1 %	7,7 %	15,1 %	15,2 %
Melko toimivaa	47,7 %	61,5 %	61,6 %	45,7 %
Ei kovin toimivaa	44,3 %	30,8 %	21,9 %	33,8 %
Ei ollenkaan toimivaa	6,8 %	0,0 %	1,4 %	5,3 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

Yritysvastaajien enemmistön mukaan harmaan talouden torjuntaa koskeva sääntely on melko toimivaa. Arviot kuitenkin poikkeavat toisistaan toimialakohtaisesti. 51 % kuljetusalan yrityksistä, 30 % majoitus- ja ravitsemusalan yrityksistä ja 23 % rakennusalan yrityksistä katsoi, että sääntely ei ole kovin toimivaa tai ollenkaan toimivaa.

Arvioi edustamasi toimialan näkökulmasta sääntelyn tämänhetkistä toimivuutta harmaan talouden torjunnassa (toimitsijakysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Riittävän toimivaa	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Melko toimivaa	6,7 %	0,0 %	55,6 %	11,1 %
Ei kovin toimivaa	80,0 %	100,0 %	38,9 %	88,9 %
Ei ollenkaan toimivaa	13,3 %	0,0 %	5,6 %	0,0 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

Toimitsijat puolestaan arvioivat, ettei tämänhetkinen harmaan talouden torjuntaa koskeva sääntely ole kokonaisuudessaan toimivaa. Toimitsijavastausten enemmistön mukaan tämänhetkinen sääntely ei ole kovin toimivaa. Muiden toimialojen arvioista poiketen rakennusalan toimitsijavastausten enemmistö arvioi tämänhetkisen sääntelyn kuitenkin olevan melko toimivaa.

3. OIKEIN TOIMIMINEN

Suurin osa yrityksistä toimii oikein. Yritystoiminnassa voi kuitenkin tulla vastaan tekijöitä, jotka haittaavat oikein toimimista. Pyydämme teitä kysymyksissä (3.–3.10.) arvioimaan niitä seikkoja, jotka haittaavat tai edesauttavat oikein toimimista.

3. Valitse tärkeimmät tekijät, jotka ovat mielestänne haitanneet oikein toimimista (yrityskysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Ulkomaisen työvoiman käyttö	52,3 %	42,3 %	64,4 %	30,5 %
Harmaan talouden kansainvälistyminen	52,3 %	30,8 %	34,2 %	34,4 %
Yritysten hyväksikäyttö petostarkoituksessa	31,8 %	34,6 %	39,7 %	37,1 %
Tiedon puute	27,3 %	19,2 %	16,4 %	32,5 %
Käteisen rahan käyttö	17,0 %	38,5 %	11,0 %	23,8 %
Järjestäytynyt rikollisuus	17,0 %	23,1 %	28,8 %	20,5 %
Alustatalous	15,9 %	11,5 %	11,0 %	17,2 %
Korruptio	12,5 %	3,8 %	13,7 %	15,9 %
Muu	11,4 %	3,8 %	8,2 %	9,3 %
Virtuaalivaluutat	2,3 %	7,7 %	4,1 %	6,6 %

Yritykset pitävät ulkomaisen työvoiman käyttöä, harmaan talouden kansainvälistymistä ja yritysten hyväksikäyttöä petostarkoituksessa merkittävimpinä oikein toimimista haittaavina tekijöinä. Myös järjestäytynyttä rikollisuutta pidetään merkittävänä uhkana oikein toimimiselle. Yritysvastausten osalta on ristiriitaista, että kansainvälistymisen arvioidaan haittaavan oikein toimimista, mutta sen ei arvioida merkittävästi lisänneen harmaata taloutta (kysymys 1.4.).

Valitse tärkeimmät tekijät, jotka ovat mielestäsi haitanneet oikein toimimista (toimitsijakysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Ulkomaisen työvoiman käyttö	100,0 %	100,0 %	100,0 %	66,7 %
Harmaan talouden kansainvälistyminen	53,3 %	50,0 %	94,4 %	44,4 %
Alustatalous	73,3 %	66,7 %	11,1 %	44,4 %
Yritysten hyväksikäyttö petostarkoituksessa	46,7 %	66,7 %	44,4 %	11,1 %
Tiedon puute	33,3 %	33,3 %	33,3 %	44,4 %
Järjestäytynyt rikollisuus	20,0 %	33,3 %	50,0 %	11,1 %
Käteisen rahan käyttö	26,7 %	16,7 %	16,7 %	0,0 %
Muu	13,3 %	33,3 %	0,0 %	11,1 %
Korruptio	13,3 %	0,0 %	11,1 %	22,2 %
Virtuaalivaluutat	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %

Toimitsijat pitävät ulkomaisen työvoiman käyttöä, harmaan talouden kansainvälistymistä ja alustataloutta merkittävimpinä oikein toimimista haittaavina tekijöinä.

3.1. Valitse tärkeimmät tekijät, miksi harmaaseen talouteen ryhdytään (yrityskysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Taloudellinen hyöty	65,9 %	84,6 %	91,8 %	76,2 %
Kilpailuedun tavoittelu	75,0 %	38,5 %	63,0 %	53,6 %
Oikein toimimisen kannattamattomuus	52,3 %	50,0 %	34,2 %	45,7 %
Lievät rangaistukset	33,0 %	19,2 %	27,4 %	18,5 %
Tietämättömyys, vahinko	8,0 %	19,2 %	9,6 %	19,9 %
Valvonnan puute	18,2 %	7,7 %	15,1 %	11,3 %
Lainsäädännön porsaanreiät	12,5 %	11,5 %	5,5 %	17,2 %
Kansainvälistymisen tarjoamat mahdollisuudet	9,1 %	15,4 %	8,2 %	11,3 %
Alustatalouden tarjoamat mahdollisuudet	8,0 %	7,7 %	1,4 %	9,3 %
Muu	2,3 %	7,7 %	2,7 %	4,6 %
Säätelyn puute, säätelyn tehottomuus	0,0 %	0,0 %	0,0 %	3,3 %

Yritysten mukaan harmaaseen talouteen ryhtyminen on lähtökohtaisesti tietoista toimintaa, jolla tavoitellaan kilpailuetua ja taloudellista hyötyä.

Valitse tärkeimmät tekijät, miksi harmaaseen talouteen ryhdytään				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Lievät rangaistukset	100,0 %	100,0 %	88,9 %	77,8 %
Taloudellinen hyöty	93,3 %	100,0 %	88,9 %	77,8 %
Kilpailuedun tavoittelu	86,7 %	100,0 %	77,8 %	77,8 %
Valvonnan puute	80,0 %	66,7 %	66,7 %	77,8 %
Lainsäädännön porsaanreiät	53,3 %	50,0 %	11,1 %	66,7 %
Alustatalouden tarjoamat mahdollisuudet	60,0 %	66,7 %	5,6 %	33,3 %
Oikein toimimisen kannattamattomuus	40,0 %	33,3 %	27,8 %	44,4 %
Säätelyn puute, säätelyn tehottomuus	40,0 %	33,3 %	27,8 %	22,2 %
Kansainvälistymisen tarjoamat mahdollisuudet	26,7 %	33,3 %	33,3 %	22,2 %
Tietämättömyys, vahinko	6,7 %	16,7 %	5,6 %	22,2 %
Muu	0,0 %	0,0 %	0,0 %	11,1 %

Toimitsijavastausten enemmistö jakaa samat näkemykset yritysten kanssa tärkeimmistä harmaaseen talouteen ryhtymiseen johtavista tekijöistä, mutta toimitsijoiden mukaan myös lievillä rangaistuksilla on vaikutusta.

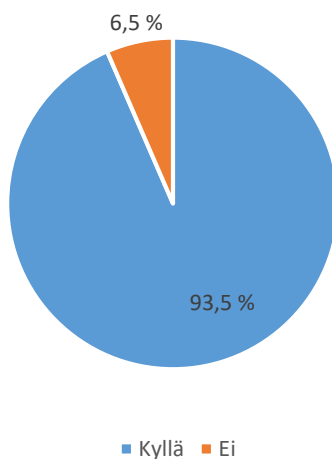
3.2. Kuinka suurta haittaa harmaa talous aiheuttaa yritysten väliselle terveelle kilpailulle (yrityskysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
	Yritykset	Yritykset	Yritykset	Yritykset
Hyvin suurta	22,7 %	15,4 %	11,0 %	9,9 %
Melko suurta	39,8 %	26,9 %	32,9 %	22,5 %
Melko pientä	30,7 %	42,3 %	41,1 %	35,8 %
Hyvin pientä	6,8 %	15,4 %	15,1 %	31,8 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

Yritysvastaajien niukan enemmistön mukaan harmaa talous aiheuttaa melko pientä haittaa yritysten väliselle terveelle kilpailulle. Tulos ei ole yksiselitteinen, sillä arviot poikkeavat toimialakohtaisesti. 62 % kuljetusalan, 43 % rakennusalan ja 42 % majoitus-

ja ravitsemusalan yrityksistä katsoo harmaan talouden aiheuttavan melko tai hyvin suurta haittaa yritysten väliselle terveelle kilpailulle.

Arvioi kuinka suurta haittaa harmaa talous aiheuttaa edustamasi toimialan terveelle kilpailulle (toimitsijakysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Hyvin suurta	60,0 %	33,3 %	38,9 %	33,3 %
Melko suurta	40,0 %	50,0 %	61,1 %	44,4 %
Melko pientä	0,0 %	16,7 %	0,0 %	22,2 %
Hyvin pientä	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

3.3. Oikein toimimalla voi vaikuttaa yleiseen asenneilmapiiriin ja saada hyvää aikaan?

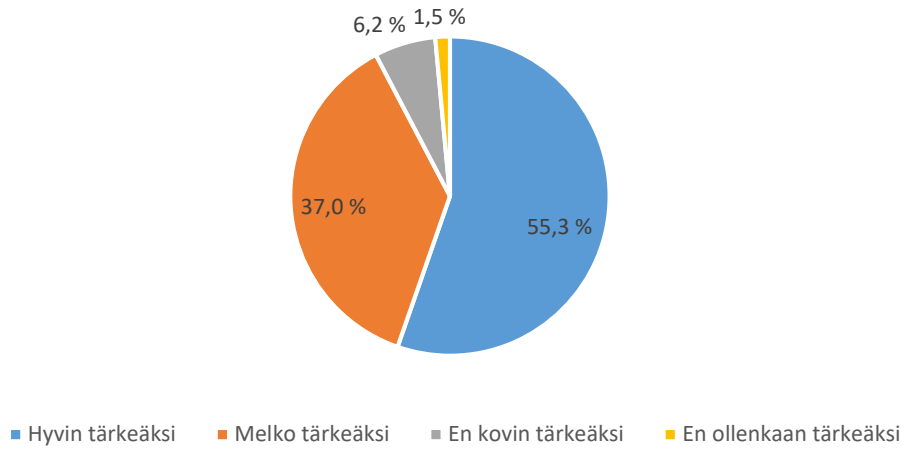
Yritykset arvostavat oikein toimimista. Yritysvastausten enemmistön mukaan oikein toimimalla voi vaikuttaa yleiseen asenneilmapiiriin ja saada hyvää aikaan.

3.4. Valitse tärkeimmät tekijät, joilla yrityksiä voitaisiin kannustaa toimimaan oikein ja rehellisesti (yrityskysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Yritykset paremmin huomioiva veropolitiikka	26,1 %	61,5 %	41,1 %	56,3 %
Oikein toimimisesta myönnettävät bonukset	30,7 %	42,3 %	45,2 %	42,4 %
Rehellisten yritysten suojele	29,5 %	34,6 %	53,4 %	42,4 %
Luotettavuussertifikaatti tms.	34,1 %	26,9 %	37,0 %	28,5 %
Aktiivinen tiedotus harmaan talouden vaikutuksista ja seuraamuksista	29,5 %	23,1 %	24,7 %	35,8 %
Viranomaisien ja yritysten välisen yhteistyön lisääminen	28,4 %	34,6 %	16,4 %	25,2 %
Rangaistusten koventaminen	36,4 %	19,2 %	26,0 %	13,9 %
Valvonnan tehostaminen	40,9 %	15,4 %	16,4 %	13,2 %
Tehokas ja tarkoituksenmukainen sääntely	17,0 %	7,7 %	17,8 %	13,2 %
Muu	1,1 %	3,8 %	0,0 %	2,6 %

Yritysten mukaan tärkeimpiä tekijöitä, joilla yrityksiä voitaisiin kannustaa toimimaan oikein ja rehellisesti ovat yritykset paremmin huomioiva veropolitiikka, oikein toimimisesta myönnettävät bonukset ja rehellisten yritysten suojele. Muista toimialoista poiketen kuljetusalan yritysten mukaan tärkeimpiä tekijöitä ovat valvonnan tehostaminen, rangaistusten koventaminen ja ns. luotettavuussertifikaatit.

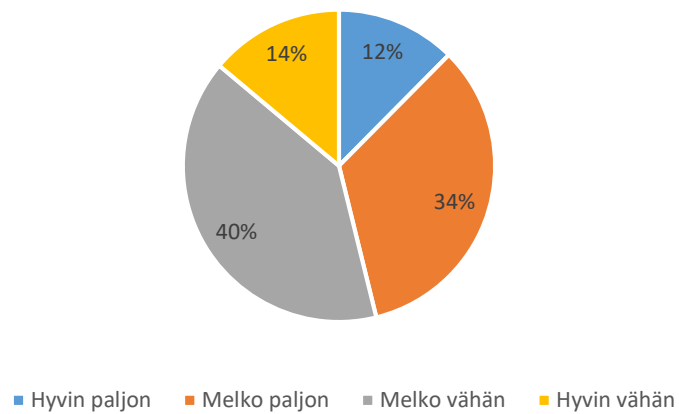
Valitse tärkeimmät tekijät, joilla yrityksiä voitaisiin kannustaa toimimaan oikein ja rehellisesti (toimitsijakysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Valvonnan tehostaminen	93,3 %	100,0 %	94,4 %	88,9 %
Rangaistusten koventaminen	93,3 %	100,0 %	77,8 %	77,8 %
Viranomaisten ja yritysten välisen yhteistyön lisääminen	60,0 %	50,0 %	61,1 %	44,4 %
Rehellisten yritysten suojele	80,0 %	50,0 %	38,9 %	22,2 %
Tehokas ja tarkoituksenmukainen sääntely	46,7 %	33,3 %	44,4 %	44,4 %
Aktiivinen tiedotus harmaan talouden vaikutuksista ja seuraamuksista	26,7 %	66,7 %	22,2 %	44,4 %
Luotettavuussertifikaatti tms.	13,3 %	50,0 %	16,7 %	77,8 %
Oikein toimimisesta myönnettävät bonukset	20,0 %	16,7 %	5,6 %	11,1 %
Yritykset paremmin huomioiva veropolitiikka	0,0 %	16,7 %	0,0 %	0,0 %
Muu	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %

3.5. Kuinka tärkeäksi koet yritysten omatoimisen harmaan talouden vastaisen työn (yrityskysely)

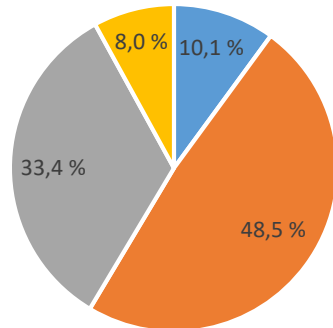
Yritykset tiedostavat harmaan talouden torjunnan tärkeyden. Yritysvastaajista 92 % kokee yritysten omatoimisen harmaan talouden vastaisen työn melko tai hyvin tärkeäksi.

3.6. Koetko aikapulasta aiheutuvat torjuntaa vaikeuttavat vaikutukset eri tavoin?

Yritykset kokevat aikapulasta aiheutuvat torjuntaa vaikeuttavat vaikutukset eri tavoin.

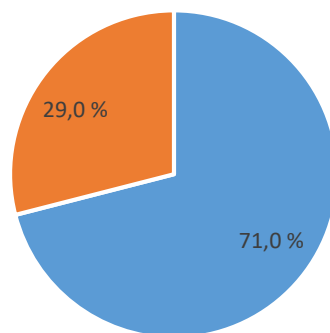
3.7. Tulisiko yritysten omaa vastuuta ja roolia torjuntatyössä jatkossa kasvattaa? (yrityskysely)

■ Hyvin paljon ■ Jonkin verran ■ Ei kovin paljon ■ Ei ollenkaan

Yritykset ovat halukkaita ottamaan lisää vastuuta ja isomman roolin harmaan talouden torjunnassa.

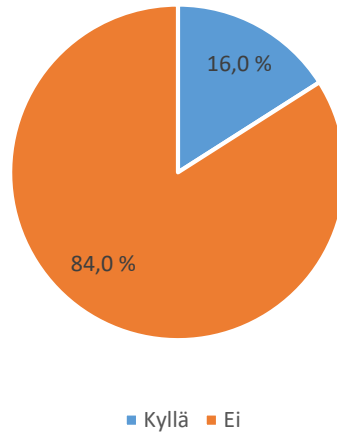
3.9. Oletteko tietoisia, että viranomaisille (mm. Verohallinto, Tulli, poliisi) voi ilmoittaa harmaan talouden havainnoista internetin kautta? (yrityskysely)

■ Kyllä ■ En

Yritysvastaajista 71 % on tietoisia, että harmaan talouden havainnoista voi ilmoittaa viranomaisille internetin kautta.

3.10. Onko viranomaisten yhteinen Harmaa talous & talousrikollisuus -sivusto teille tuttu? (yrityskysely)

Viranomaisten ylläpitämää Harmaa talous & talousrikollisuus sivustoa ei tunneta laajasti yritysvastaajien keskuudessa. Sivusto <https://www.vero.fi/harmaa-talous-rikollisuus/> tarjoaa kootusti tietoa harmaasta taloudesta ja talousrikollisuudesta Suomessa, ja sitä ylläpidetään keskeisten harmaan talouden torjuntaa tekevien viranomaisten yhteistyöllä.

4. KORRUPTIO

Korruptiota on usein vaikea havaita. Viimeiset kysymykset (4.–4.1) koskevat kokemuksiinne korruptiosta ja sen eri muodoista.

4. Oletko törmännyt toimialallasi johonkin seuraavista korruption muodoista viimeisen kolmen vuoden aikana (yrityskysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Hyvä veli -verkostot	50,0 %	69,2 %	49,3 %	58,9 %
Suosinta	23,9 %	23,1 %	27,4 %	23,2 %
Eturistiriita	21,6 %	19,2 %	26,0 %	22,5 %
Sopimattomat lahjat, sopimaton kestitseminen	20,5 %	19,2 %	24,7 %	15,2 %
Vaikutusvallan väärinkäyttö	21,6 %	15,4 %	20,5 %	21,9 %
Vastuullisen aseman väärinkäyttö	17,0 %	15,4 %	20,5 %	18,5 %
Tehtävien ja velvollisuuksien laiminlyönti	18,2 %	11,5 %	12,3 %	13,9 %
Luottamuksellisen tiedon väärinkäyttö	20,5 %	3,8 %	16,4 %	11,9 %
Lahjuksen antaminen, ottaminen, pyytäminen	10,2 %	3,8 %	20,5 %	12,6 %
Yrityksen varojen väärinkäyttö	6,8 %	15,4 %	9,6 %	13,2 %
Dokumenttien sormeilu ja pelisääntöjen manipulointi	13,6 %	0,0 %	16,4 %	8,6 %
Muu	2,3 %	0,0 %	4,1 %	4,6 %

Yritysten havainnot korruptiosta kertovat, että korruptiota esiintyy eri toimialoilla yritystoiminnan yhteydessä. Yritysten havainnot korruption yleisimmistä muodoista ovat hyvin yhtäläiset eri toimialoilla. Yritysvastausten enemmistön mukaan yritykset ovat kohdanneet eniten korruption vaikeasti havaittavia muotoja, eli hyvä veli -verkostoja, suosintaa ja eturistiriitatilanteita. Merkittävä havainto on, että lähes kaikkia taulukossa

olevia korruption muotoja on yritystoiminnan yhteydessä yritysvastausten perusteella havaittu viimeisen kolmen vuoden aikana.

4. Oletko törmännyt toimitsijana johonkin seuraavista korruption muodoista viimeisen kolmen vuoden aikana?				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Dokumenttien sormeilu ja pelisääntöjen manipulointi	40,0 %	83,3 %	50,0 %	66,7 %
Tehtävien ja velvollisuuksien laiminlyönti	53,3 %	66,7 %	66,7 %	33,3 %
Hyvä veli -verkostot	66,7 %	16,7 %	66,7 %	66,7 %
Suosinta	33,3 %	50,0 %	33,3 %	77,8 %
Vaikutusvallan väärinkäyttö	33,3 %	83,3 %	27,8 %	33,3 %
Vastuullisen aseman väärinkäyttö	26,7 %	50,0 %	33,3 %	11,1 %
Luottamuksellisen tiedon väärinkäyttö	13,3 %	33,3 %	16,7 %	33,3 %
Yrityksen varojen väärinkäyttö	20,0 %	33,3 %	33,3 %	0,0 %
Eturistiriita	13,3 %	16,7 %	27,8 %	0,0 %
Lahjuksen antaminen, ottaminen, pyytäminen	0,0 %	0,0 %	44,4 %	0,0 %
Sopimattomat lahjat, sopimaton kestitseminen	0,0 %	16,7 %	16,7 %	0,0 %
Muu	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %

Toimitsijat ovat yritysten tavoin havainneet paljon korruption eri muotoja viimeisen kolmen vuoden aikana. Toimitsijavastausten enemmistön mukaan toimitsijat ovat kohdanneet eniten dokumenttien sormeilua ja pelisääntöjen manipulointia, tehtävien ja velvollisuuksien laiminlyöntejä ja hyvä veli -verkostoja. Majoitus- ja ravitsemusosalalla toimitsijat ovat muista toimialoista poiketen havainneet poikkeuksellisen paljon vaikutusvallan väärinkäyttöä.

4.1. Onko korruptiivinen toiminta yleistynyt toimialasi yritysten arjessa viimeisen kolmen vuoden aikana (yrityskysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Hyvin paljon	6,8 %	3,8 %	0,0 %	2,6 %
Melko paljon	4,5 %	0,0 %	9,6 %	4,0 %
Jonkin verran	45,5 %	38,5 %	23,3 %	24,5 %
Ei ollenkaan	43,2 %	57,7 %	67,1 %	68,9 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

Yritysvastausten enemmistön mukaan korruptiivinen toiminta ei ole yleistynyt yritysten arjessa viimeisen kolmen vuoden aikana ollenkaan. Muiden toimialojen arvioista poiketen kuljetusalan yritykset arvioivat korruptiivisen toiminnan kuitenkin yleistyneen kuljetusalalla jonkin verran viimeisen kolmen vuoden aikana.

Ovatko havaintosi korruptiosta lisääntyneet viimeisen kolmen vuoden aikana? (toimitsijakysely)				
	Kuljetusala	Majoitus- ja ravitsemusala	Rakennusala	Muut toimialat
Hyvin paljon	0,0 %	0,0 %	5,6 %	0,0 %
Melko paljon	13,3 %	16,7 %	16,7 %	0,0 %
Jonkin verran	66,7 %	66,7 %	50,0 %	55,6 %
Ei ollenkaan	20,0 %	16,7 %	27,8 %	44,4 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

Toimitsijavastausten enemmistön mukaan havainnot korruptiosta ovat lisääntyneet viimeisen kolmen vuoden aikana jonkin verran.

JOHTOPÄÄTÖKSET

1. Harmaan talouden kehityssuunta

Yritysten havainnot harmaasta taloudesta kertovat, että harmaata taloutta ilmenee ja esiintyy eri toimialoilla yritystoiminnan yhteydessä. Enemmistö yritysvastaajista arvioi yritystoiminnan yhteydessä esiintyvän harmaan talouden olevan melko tai hyvin harvinaista, mutta arviot vaihtelevat selkeästi toimialoittain. Yli 60 % majoitus- ja ravitsemusalan yrityksistä, 38 % rakennusalan yrityksistä sekä 32 % kuljetusalan yrityksistä katsoi harmaan talouden olevan melko tai hyvin yleistä. Enemmistö vastaajista on kohdannut ja havainnut harmaata taloutta viimeisen kolmen vuoden aikana. Vastausten perusteella majoitus- ja ravitsemusalan sekä kuljetusalan yritykset ovat havainneet harmaata taloutta viimeisen kolmen vuoden aikana suhteessa enemmän kuin rakennusalan yritykset. Harmaan talouden ilmiöitä on myös havaittu runsaasti. Yleisimpiä yritysten havaitsemia harmaan talouden ilmiöitä viimeisen kolmen vuoden aikana ovat olleet myynti ilman kuittia tai että myyjä ei tarjoa kuittia, pimeä palkanmaksu, pimeän työn tarjoaminen ja työnantajamaksujen laiminlyönnit. Toimitsijat ovat havainneet eniten alipalkkausta, työnehtojen rikkomista ja työnantajamaksujen laiminlyöntejä.

Harmaan talouden riskitoimialoilla eniten havaituissa ilmiöissä on tapahtunut vuosien varrella muutosta. Eduskunnan vuonna 2009 teettämän yrityskyselyn (ks. lähdeluettelo) mukaan kuljetusalalla oli havaittu eniten pimeän työvoiman käyttöä, ulkomaisten liikennöitsijöiden laitonta toimintaa Suomen kuljetusmarkkinoilla ja pimeiden kuljetuspalvelujen myyntiä yksityiseen liikenteeseen rekisteröidyllä ajoneuvolla, kun nyt tehdyn yrityskyselyn mukaan eniten oli havaittu pimeää palkanmaksua, työnantajamaksujen laiminlyöntejä ja myyntiä ilman kuittia tai että myyjä ei tarjoa kuittia. Majoitus- ja ravitsemusosalalla oli vuonna 2009 havaittu eniten pimeän työvoiman käyttöä, kirjanpidon ohittavaa myyntiä ja konkurssikeinottelua, kun nyt tehdyn yrityskyselyn mukaan eniten oli havaittu myyntiä ilman kuittia tai että myyjä ei tarjoa kuittia, pimeää palkanmaksua ja pimeän työn tarjoamista. Rakennusalalla oli vuonna 2009 havaittu eniten pimeän työvoiman käyttöä, ”kuutamokeikkailua” yksityistalouksien

pienrakennusten työmailla ja verotettavan tulon pienentämistä tekaistuilla palvelu- ja tavaraostoilla, kun nyt tehdyn yrityskyselyn mukaan eniten oli havaittu pimeää palkanmaksua, työnantajamaksujen laiminlyöntejä ja konkurssikeinottelua. On kuitenkin syytä huomioida, että vuoden 2009 kyselyissä olleita kaikkia eri toimialoille ominaisia vastausvaihtoehtoja ei ollut tarjolla nyt toteutetuissa kyselyissä.

Harmaan talouden kehitystrendi kasvun suhteen on riskitoimialoilla varovaisesti arvioiden kokonaisuudessaan ollut jossain määrin laskeva, mutta toimialakohtaisia eroja on löydettävissä. Yritysvastausten enemmistön mukaan harmaa talous on pysynyt ennallaan viimeisen kolmen vuoden aikana, kun harmaan talouden riskitoimialoja edustavat yritykset arvioivat vuonna 2009 tehdyn kyselyn mukaan harmaan talouden kasvaneen. Yrityskyselyn vastausten perusteella rakennuslalla muutos on ollut jyrkempi positiiviseen suuntaan, sillä 54 % katsoo harmaan talouden kokonaisuudessaan vähentyneen rakentamisen toimialalla. Kuljetusalalla harmaan talouden kehitystrendin voidaan nähdä olleen lievästi kasvava. Muista toimialoista poiketen kuljetusalan yrityksistä peräti 34 % arvioi harmaan talouden kasvaneen toimialalla, vaikka kuljetusalan yritysten enemmistö 47 % arvioi harmaan talouden pysyneen ennallaan.

2. Keskeiset uhat

Yritysvastausten enemmistön mukaan kansainvälistyminen ei ole lisännyt harmaata taloutta merkittävästi, mutta huomattava osa vastaajista näkee asian toisin. Harmaan talouden kansainvälistymisellä nähdään kuitenkin olevan merkittäviä oikein toimimista negatiivisesti haittaavia vaikutuksia. Muista toimialoista poiketen kuljetusalalla kansainvälistymisen nähdään lisänneen harmaata taloutta. Yritykset pitävät ulkomaisen työvoiman käyttöä, harmaan talouden kansainvälistymistä ja yritysten hyväksikäyttöä petostarkoituksessa merkittävimpinä oikein toimimista haittaavina tekijöinä. Yritysten vastausten osalta on ristiriitaista, että harmaan talouden kansainvälistymisen nähdään haittaavan oikein toimimista, mutta sen ei arvioida lisänneen harmaata taloutta. Myös järjestäytyntä rikollisuutta pidetään merkittävänä uhkana oikein toimimiselle. Yritysvastausten perusteella on positiivista, että yritykset ovat tietoisia järjestäytyneen rikollisuuden läsnäolosta ja sen negatiivisista vaikutuksista.

Yritysvastausten enemmistön mukaan harmaaseen talouteen ryhtyminen on lähtökohtaisesti tietoista toimintaa, jolla tavoitellaan kilpailuetua ja taloudellista hyötyä. Yritysten mukaan tärkeimpiä tekijöitä, joilla yrityksiä voitaisiin kannustaa toimimaan oikein ovat yritykset paremmin huomioiva veropolitiikka, oikein toimimisesta myönnettävät bonukset ja rehellisten yritysten suojele. Kuljetusalan vastaukset koskien tärkeimpiä kannustintekijöitä poikkesivat muista täysin, sillä kuljetusalan yritysten mukaan tärkeimpiä tekijöitä ovat valvonnan tehostaminen, rangaistusten koventaminen ja ns. luotettavuussertifikaatit.

Yritykset eivät näe korruptiota merkittävänä uhkana oikein toimimiselle. Yritysten vastausten perusteella korruptio ei ole yleistynyt viimeisten kolmen vuoden aikana, mutta kuljetusalan yritysten näkemykset poikkeavat muista toimialoista myös tältä osin, sillä kuljetusalan yritysten mukaan korruptio on lisääntynyt viimeisen kolmen vuoden aikana jonkin verran. Merkittävä huomio on, että yritystoiminnan yhteydessä ilmenevää korruptiota on sen eri muodoissaan kuitenkin havaittu poikkeuksellisen paljon. Yritykset ovat havainneet eniten korruption vaikeasti havaittavia muotoja, kuten hyvä veli - verkostoja, suosintaa ja eturistiriitatilanteita.

Yritykset pitävät harmaata taloutta edelleen negatiivisesti kilpailuneutraliteettiin vaikuttavana asiana. Yritysvastausten niukan enemmistön mukaan harmaa talous aiheuttaa melko pientä haittaa yritysten väliselle terveelle kilpailulle, mutta huomattava osa vastanneista yrityksistä näkee asian toisin. Majoitus- ja ravitsemusalan sekä rakennusalan yritysvastausten enemmistön mukaan harmaa talous aiheuttaa melko pientä haittaa yritysten väliselle terveelle kilpailulle, kun vuonna 2009 tehdyn yrityskyselyn mukaan majoitus- ja ravitsemusalan sekä rakennusalan yritykset arvioivat harmaan talouden kilpailua vääristävän vaikutuksen olevan kohtalainen tai merkittävä. Kuljetusalalla trendi on ollut negatiivisesti päinvastainen. Kuljetusalan yritysvastausten enemmistön mukaan harmaa talous aiheuttaa yritysten väliselle terveelle kilpailulle melko suurta haittaa, kun vuonna 2009 tehdyn kyselyn mukaan kuljetusalan yritykset arvioivat harmaan talouden kilpailua vääristävän vaikutuksen olevan kohtalainen tai vähäinen.

3. Harmaan talouden torjunta ja sitä koskeva sääntely

Tulosten osalta oli yllättävää, että yritysten mukaan pääasiallinen vastuu torjunnassa kuuluu viranomaisten sijasta yrityksille. Yritykset halusivat lisää vastuuta ja isomman roolin harmaan talouden torjunnassa, mutta työkaluja, tietoa ja kannustimia tarvitaan lisää. Yritysten omatoimista harmaan talouden vastaista työtä sekä yritysten ja viranomaisten välistä aktiivista yhteistyötä pidetään tärkeinä tekijöinä harmaan talouden torjunnan näkökulmasta. Yritysvastausten enemmistön mukaan toimivimmiksi koetut harmaan talouden torjunnan keinot ovat verotukselliset kannustimet, tarkastukset ja oikein toimimisen tukeminen. Yritysten velvoitteidenhoitoa koskevien tietojen saatavuuden ja julkisuuden nähdään edistävän harmaan talouden torjuntaa. Yritysten mukaan yrityksillä on lähtökohtaisesti hyvät mahdollisuudet tunnistaa ja löytää luotettavia kumppaneita, mutta harmaan talouden torjuntaan tarvitaan uusia ja parempia työkaluja muun muassa yhteistyökumppanien luotettavuuden tunnistamiseen ja arvioimiseen. Yritykset kaipaisivat myös lisää tietoa torjunnasta ja siitä, kuinka suojautua harmaalta taloudelta ja toimia oikein.

Yritysten näkökulmasta sääntely on tarpeellista harmaan talouden torjunnan kannalta. Enemmistö vastaajista arvioi tämänhetkisen sääntelyn olevan kokonaisuudessaan melko toimivaa, mutta ei riittävän toimivaa. Arviot poikkesivat toimialakohtaisesti, sillä 51 % kuljetusalan yrityksistä, 30 % majoitus- ja ravitsemusalan yrityksistä ja 23 % rakennusalan yrityksistä katsoo, että sääntely ei ole kovin toimivaa tai ollenkaan toimivaa. Yritysten mukaan sääntelyssä tulisi lainsäädännön lisäksi hyödyntää myös muita sääntely- ja ohjauskeinoja, minkä lisäksi lainsäädäntöä voisi korvata muilla vaihtoehtoisilla sääntely- ja ohjauskeinoilla enemmän. Sääntelykeinojen osalta yritykset kaipaisivat yrityksiä velvoittavan ja mahdollisesti rasittavan sääntelyn sijaan lisää taloudellisia kannustimia hyödyntävää kannustinsääntelyä, viranomaisten tarjoamaan ja tuottamaan tietoon perustuvaa informaatio-ohjausta, ja yhteissääntelyä, jossa toteutusvastuu on yrityksillä mutta valvontavastuu viranomaisilla. Toimitsijat suhtautuvat vastausten perusteella muihin sääntely- ja ohjauskeinoihin lainsäädäntöä

tukevassa mielessä positiivisesti, mutta yrityksiä varovaisemmin lainsäädännön korvaamiseen muilla sääntely- ja ohjauskeinoilla.

Yritysten näkemykset sääntelystä ja sääntelykeinoista voivat viestiä yritysten halusta ottaa lisää vastuuta torjunnassa ja siitä, että toimialakohtaiset erot ja ongelmat voivat vaatia toimialakohtaisempaa ja dynaamisempaa sääntelyä riittävän toimivan torjunnan näkökulmasta tarkasteltuna. Sääntelyn voidaan nähdä toimivan torjunnassa oikein toteutettuna, mistä hyvänä esimerkkinä toimivat rakennusalaalla toteutetut sääntelylliset uudistukset ja tiukentuneet velvoitteet, ja sitä myötä harmaan talouden jokseenkin laskenut kehitystrendi rakentamisen toimialalla.

4. Toimialakohtaiset ongelmat ja tulevaisuuden kehitysideat

Kokonaisuudessaan harmaan talouden ilmiöissä ja kehityssuunnassa voidaan nähdä muutosta positiivisempaan suuntaan, mutta ongelmia esiintyy edelleen. Vaikka yritysten arviot harmaan talouden yleisyydestä ovat varovaisia, on yritystoiminnan yhteydessä esiintyvä harmaa talous edelleen yritysten yleisesti tunnistama ja havaitsema ongelma. Yritykset eivät koe harmaan talouden pääsääntöisesti kasvaneen, mutta harmaata taloutta on havaittu eri toimialoilla runsaasti. Erityisesti kuljetusalaalla harmaan talouden ongelmat ja vaikutukset ovat muihin toimialoihin verraten nousseet konkreettisimmin yritysten näkökulmasta esille, kun taas rakennusalaalla muutosta on tapahtunut vastausten perusteella positiivisempaan suuntaan, mikä voi olla tulosta toteutetuista sääntelyllisistä uudistuksista.

Harmaan talouden torjunnan kannalta on positiivista, että yritykset haluavat toimia oikein ja ottaa vastuuta, mutta harmaan talouden kansainvälistyminen ja sen lieveilmiöt haittaavat merkittävästi oikein toimimista. Harmaan talouden aiheuttamat toimialakohtaiset ongelmat voivat vaatia syvempää tietoa eri toimialojen sudenkuopista ja erityispiirteistä, jotta torjunta voidaan keinovalikoiman ja resurssien puolesta kohdentaa oikein. Yritysten näkökulmasta harmaan talouden torjunta edellyttää parempia työkaluja, kannustimia, tietoa ja kokonaisuudessaan toimivampaa sääntelyä. On syytä ottaa huomioon, että yrityskyselyn tulokset kuvastavat vain pääsääntöisesti pienten

yritysten näkemyksiä, eikä tuloksia voida yleistää tyhjentävästi kaikkiin yrityksiin. Harmaasta taloudesta tarvitaan relevanttia tutkimustietoa lisää.

LÄHDELUETTELO

Hirvonen, Markku, Pekka Lith ja Risto Walden (2010). Suomen kansainvälistyvä harmaa talous. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2010.
https://www.eduskunta.fi/fi/tietoeduskunnasta/julkaisut/documents/trvj_1+2010.pdf